

Ceteris Paribus

Ceren Zeynep Ak
ceren@tesev.org.tr

Ekonomik krizde insan hakları ve azınlıklar

Geçtiğimiz Cumartesi günü, Küresel Siyasal Eğilimler Merkezi (GPoT) ve Ankara'daki İngiltere Büyükelçiliği tarafından, 2 Nisan 2009 tarihinde Londra'da düzenlenecek olan G-20 zirvesine hazırlık niteliğinde bir toplantı düzenlendi. Toplantı küresel ekonomik kriz konusunda başkanlığını İngiltere'nin sürdürdüğü G-20 Londra zirvesine yönelik öneriler sunmayı hedeflemekteydi.

Toplantıya bir çok ekonomist ve finans dünyasından, yani reel ekonomi konusunda çalışan, isimler ile akademisyenler ve toplumun belki de krizi en yakından gözlemleyen kesimi olan gazeteciler katılmıştı. Krizin ekonomik açıdan götürüleri uzmanlar tarafından bir kez daha çok çarpıcı bir tablo ile gözler önüne serildi. Rakamlar öyle iç karartıcıydı ki, Türkiye'de işsizlik oranlarının %20'lere kadar çıkacağı bile bir noktada dile getirildi.

Fakat benim baştan beri kafamı kurcalayan bu krizin ekonomik değil sosyal boyutu. Toplantı sırasında bazı gazeteciler ve Dünya Bankası temsilcisi tarafından değinilen krizin bu sosyal boyutu bence şimdiden bazı önlemler alınmasını gerektiriyor. Peki sosyal boyut derken neler kastediliyor? Öncelikle tabii ki akla gelen kadınlar ve gençlerin istihdama yani ekonomik büyümeye olan katılmaları. Fakat her krizde olduğu gibi bu küresel krizin de artçı etkilerinin en az 5 sene görülebileceğini hatta spesifik olmak gerekirse 6-8 yıl daha devam edeceğini gözönünde bulundurursak, bu kriz de en çok toplumun en dezavantajlı kesimi olan çocukları etkileyecek.

Fakat yıllardır yaşanan ekonomik krizlere rağ-

men bu küresel krizin sosyal politikalara olan etkisinin öyle bir boyutu var ki, sadece bir yan etki değil tehlikeli bir toplumsal salgın halini almaya her an hazır olarak beklemekte. Bu, son zamanlarda sıkça tartışır olduğumuz milliyetçiliğin artması konusu.

Ekonomik kriz milliyetçiliği çeşitli yollarla tetikleyebilir. Bunun en belirgin yöntemi, biraz da yasallaştırılmış versiyonu olan korumacılık politikalarıdır. Korumacılık politikaları deyince bir ülkenin kendi ekonomisini iyileştirmeye veya en azından mevcut durumu korumaya yönelik önlemler anlaşılıyor. Birçok insan refleks olarak, hiç düşünmeden bunda ne var diyecektir. Fakat biraz düşünürseniz, bu politikaları uygulamaya gelince durumun pek de sağlıklı olmadığını görebilirsiniz.

Son zamanlarda korumacılık politikalarının en çok konuşulan örneği, sloganları özellikle ana akım medya organlarında şimdiden sinsice yerleşmeye başlamış olan yerli malı kullanımı yönündeki telkinler oluşturuyor. Tabii bu telkinleri direkt olarak çeşitli milliyetçi söylemler ya da toplumun bilinçaltısında yerleşik olan Türk kimliğine referans vermeler izliyor. Sonuçta kafalarda oluşan veya oluşturulan sorular ise çok tehlikeli: Ahmet'in yüzde yüz yerli emek ve hammadde ile ürettiği arabayı almak varken, George'un kimbilir hangi ülkenin finans desteği ile ürettiği arabayı almak olur mu?

1711-1776 yılları arasında yaşamış olan İskoç filozof David Hume mülkiyet konusunda, mülkiyetin doğal bir hak olmadığını fakat mülk sahibi olmanın ancak yokluk durumunda doğal bir hak sayılabileceğini söyler. Dolayısıyla da kaynakların

Ekonomik kriz milliyetçiliği çeşitli yollarla tetikleyebilir. Bunun en belirgin yöntemi, biraz da yasallaştırılmış versiyonu olan korumacılık politikalarıdır. Korumacılık politikaları deyince bir ülkenin kendi ekonomisini iyileştirmeye veya en azından mevcut durumu korumaya yönelik önlemler anlaşılıyor. Birçok insan refleks olarak, hiç düşünmeden bunda ne var diyecektir. Fakat biraz düşünürseniz, bu politikaları uygulamaya gelince durumun pek de sağlıklı olmadığını görebilirsiniz...

eşitsiz dağılımının mülk alımını haklı çıkarabileceğini iddia eder. Fakat normal zamanlarda bile dünyanın her köşesinde defalarca ihlal edilen insan hakları kriz zamanında önemini ve hassasiyetini korur mu? Yoksa bir hak olan mülkiyet, ekonomik krizde ve kaynakların iyice azaldığı bir noktada sadece belli gruplar için mi hak olmaya devam eder?

Türkiye'nin azınlık hakları konusunda karnesi bugüne kadar hiç iyi olmadı. Yabancı düşmanlığı ve varolan milliyetçiliğin su yüzüne çıkması ise an meselesi. Avrupa Birliği ülkelerinde de ciddi boyutlara ulaşan yabancı düşmanlığı konusunda endişeler sürmekte. Özellikle işsizlik oranlarının artması, bir çok ülkede vatandaşlık haklarının ve etnik kimlik arasındaki bağların sorgulanmasına sebep oluyor. Sanırım son zamanlarda Fransa ve Yunanistan'da yaşanan sosyal patlamalar da tehlikenin ne kadar yaklaştığının en iyi göstergesi. Bu krizin daha da derinleşmesi durumunda Türkiye'yi de milliyetçilik ve ayrımcılık konusunda ciddi zorluklar bekliyor olacaktır. Sonuçta Varlık Vergisi veya 6-7 Eylül olaylarında da hedefteki gruplar gayrimüslim azınlıklar değil miydi? Ya da Varlık Vergisi'nin direk gayrimüslimlerin ekonomik zenginliğinin yok edilmesine yönelik bir politika olmasının yanında, 6-7 Eylül olaylarında da en çok zararı mal ve mülkler görmemiş miydi? Tüm bunların sebebi mülk sahibi olmanın tıpkı Hume'un dediği gibi yokluk zamanlarında ayrıcalıklı bir hak olarak görülmesinden kaynaklanıyor. Yani bu ülkenin Türk vatandaşlarının gayrimüslim vatandaşlarına göre mülk sahibi olmaya daha çok hakkı var şeklindeki çarpık düşünce yapısı. İnsanı insan olarak görmekten çıkıp, bir ülkenin sınırları içerisinde yaşayan vatandaşların etnik ve dinsel kimliklerine göre haklarını koruma-

yı öncelikli hedef edinmiş politikaların bir sonucu da diyebiliriz.

Korkarım ki ayrımcı politikaların uygulamaya konulması çok yakınımızda duruyor. Özellikle de şu son zamanlarda yaşanan seçim havası ve iç politikaya yönelik popülist söylemler bu durumu daha da kolay kılıyor. Bundan bir ay öncesine kadar İsrail'in Filistin'e saldırıları yüzünden yine çeşitli ana akım medya organları tarafından tekrarlanan anti-semitist söylemler, Musevi cemaati içerisinde ciddi panik ve korkuya sebep olmamış mıydı?

Grup hareketlerinde herşey bir anlıktır. Fakirlik ve yoksulluk boyutlarını düşündüğümüz zaman, ekonomik bir krizin tetikleyeceği saldırganlığın boyutu çok büyük olacaktır. Bence Türkiye ciddi bir sosyal krizin eşiğinde duruyor. İster azınlık düşmanlığı, ister ırkçılık ister yabancı düşmanlığı diyelim, bu krizin daha da derinleşmesi ciddi sonuçlar doğuracaktır. Bu konuda G-20 ülkeleri ve uluslararası toplumun özellikle sosyal politikalar açısından ciddi önlemler alması gerekir.

Ne olursa olsun, ne kadar utanırsak veya üzülerek hatırlasak da geçmişi unutmamak gerek.. Bir zamanlar basına kapalı olarak yapılan CHP grup toplantısında Başbakan Şükrü Saracoğlu'nun Varlık Vergisi için vurguladığı gerekçe hala kulaklarımızda: "Bu kanun aynı zamanda bir devrim kanunudur. Bize ekonomik bağımsızlığımızı kazandıracak bir fırsat karşısındayız. Piyasamıza egemen olan yabancıları böylece ortadan kaldırarak, Türk piyasasını Türklerin eline vereceğiz." (*Faik Ahmet Barutçu, Siyasi Anılar 1939-1954, Milliyet Y. s. 263; Ayhan Aktar, Varlık Vergisi ve Türkleştirme Politika*)

*